מט א ב מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה יב סמג לאוין קסב טוש"ע ח"מ סימן עד סעיף ז וטוש"ע י"ד סימן קסה:

נ ג מיי' פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה י סמג עשין קלז טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קלח:

נא ד מיי' שם פ"י יד:

נב ה ו מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה יא סמג לאוין קסב טוש"ע י"ד סימן קסה:

רבינו חננאל

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה. ושמואל אמ' יכול לומר לו לך והוציאו במישן, שכל מטבע יוצא שם. אמ' רב נחמן מיסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למישן, אבל לית ליה לא. ומותיב רבא לרב נחמן אין מחללין מעשר שני על מעות שאין יוצאות כול'. פיר' הא של מלכים האחרונים אע"פ שנפסל במדינה זו ואינם יוצאים, כמו המטבע של מלכים הראשונים שמתו ובטל המטבע שלהם מחללין, ופרקינן הא בשאין מלכיות מקפידות לא על זו, וכי קאמ' שמואל בשמלכיות מקפידות ולא ממטי להו אלא בדוחק, והני מיליה בדאית ליה אורחא למיזל למישן, אבל אי לית ליה לא יכיל הלוה למימר שקול דיל בשביל הני זוזי. **תא שמע אין מחללין מעות של מעשר שני על מעות של כאן,** פיר' מטבע ירושלם והן בבבל, של בבל מטבע בבל והן כאן של בבל והן בבבל מחללין, מאי טעמא מחללין במעות של בבל בבבל, לאו משום דאמ' לך והוציאן בירושלם ואי מלכיות מקפידות היכי ממטי להו, ופרקינן דזבין בהו בהמה בבבל ומסיק לבהמה בירושלם, ובזמן שיד ישראל היתה תקיפה על אומות העולם היה כל מטבע יוצא בירושלם שלא יתעכבו עולי רגלים, וקימא לן כשמואל כדאוקמה רב נחמן. [ערוך]: **המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו מהו, אמר לו נותן לו מטבע היוצא באותה שעה א"ל אפילו כי תרטיא, אמר ליה אין. אפילו כי נפיא, א"ל אין.** פי' תרטיא משקל רובע הקב, כלומר אפילו הוסיפו על המטבע כמשקל תרטיא, משלם לו, ואפילו עשאוהו כי נפיא משלם לו. **אבל המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו.** קימא לן

יפרע לו אפי' שנפסל[א] ואם תאמר ומ"ש מגזלן[ב] דתניא גזל מטבע ונפסל אומר לו הרי שלך לפניך משמע משום דישנו בעין אבל ליתנהו בעין משלם כשעת הגזילה והכא גבי הלואה אפי' איתנהו בעין כי ליתנהו דמי דמלוה להוצאה ניתנה[ב] וי"ל דיש לחלק בין הלואה לגזילה דמטבע שנפסל מסיב כהוצל וכמעיקרא שוין ד' ולבסוף שוין זוזא גבי גזלן אמרינן דכי ליתנהו בעין דמשלם כדמעיקרא אבל גבי הלואה היכא דהוצל משלם כי זוזא דהשתא כדאמרינן בחיזהו נשך (ב"מ דף עה.) מלוה אדם כור חטין החלו[ג] נותן חטין[ד] הוקרו נותן דמיהן ומטבע שנפסל ולאי הוי כהחל[ה] ונראה דכ' ושמואל סברי כרב הונא דלעיל דלרב יהודה דחשיב מטבע שנפסל כנסדק גבי הלואה לא מצי פטר נפשיה במטבע שנפסל[ו] אבל לרב הונא דלא חשיב ליה כנסדק מצי פטר ליה נפשיה בנפסל אע"פ דרב הונא מדמה מטבע שנפסל לתרומה וטבלים ומחמת שעבר עליו הפסח והא פשיטא דאין לזה יכול לשלם תרומה ממאה תחת תרומה טהורה ומחמת אסור בתשלומין היתר לא דמי לגמרי דמטבע שנפסל דמי להחל והכהו לא דמו להחל ומכל מקום כשהוא בעין יכול לומר הרי שלך לפניך וכשאינו בעין אפי' בהחל משלם כדמעיקרא:

[ג]**אי הכי של בבל והן בבבל למאי חזי.** קשיא משמע דלא פריך אלא לרב נחמן דאוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן מדפריך א"ה של בבל כו' משמע דאי לאו דאוקמא כשמלכיות מקפידות לא הוה קשה ולא מידי וקשה לר"י דבלאו רב נחמן צריך ע"כ לאוקמי בריית'א בתריית'א כשמלכיות מקפידות דלא חשיב ליה מטבע אפילו לית ליה אורחא למישן אי ליתא לרב נחמן והכא קתני דאין מחללין על מעות של כאן והן בבבל ואע"ג דאית ליה אורחא לירושלים[ז] ותקשי נמי עלה דבריית'א בתריית'א מהיות דלעיל דשל מלכים אחרונים מחללין אע"ג דאין יוצאות שם במקום שעומד לפי שיוצאת במקום אחר והכא קתני דעל מעות של כאן והן בבבל אין מחללין אע"ג דיוצאות בירושלים אלא התם איירי כשאין מלכיות מקפידות אם נראות מטבע של מלך אחד במדינתו של זה הלכך [בגיסם] בני מלכיות אחרת כאן ומוכרין בהמתם במטבע שלהם ויכול הוא להוציאם בירושלים לבני שאר מדינות הבאות לכאן והכא איירי במקפידות ונראה לר"י דודאי אי לאו מילתיה דרב נחמן הוה א"ש הכל ולא הוה צריך לאוקמא בריית'א בתריית'א כשהמלכיות מקפידות דלא קשה מיניה לשמואל ולא להסיא בריית'א דלעיל דיש לחלק בין מעות של כאן והן בבבל להנהו דלעיל דאיירי במטבע שנפסל במקום אחר ויוצא במקום אחר דהתם ודאי חשוב מטבע דקודם שנפסלה היה שם חשוב מטבע ועדיין מטבע קיים לבני אותו מקום עצמו שנפסל שם שיכולין להוציאו במקום אחר[ח] אבל של כאן והן בבבל לא היה עליו שם מטבע בבבל מעולם[ט] ולכך אין מחללין אע"ג דאית ליה אורחא לירושלים[י] אבל לרב נחמן דאוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן אבל כי לית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע מטעם שהיה כבר מטבע באותו מקום ועדיין יכול להוציא במישן ולא תני אלא בדאית ליה אורחא להתם א"כ כך יש לו מטבע שהיה כבר במקום זה כמו מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כאן א"כ של כאן והן בבבל נמי ליטייה ליה מטבע דהא אית ליה אורחא לירושלים:

דזבין בהו בהמה ומסיק לירושלים. ואם תאמר והתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף נה:) אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני[יא] ואם לומר דפלוגתא היא בפרק לוקח הגזל (סוכה דף מ:) דתניא אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה היה דברי ר"מ וחכמים אומרים על שחוטין מחללין על חיין אין מחללין ולר"מ אפי' לכתחילה שרי כדמוכח בתוספתא דהתם דקתני בהדיא מחללין והא דקתני בסוכה מתחללין משום דצנע דאפי' בדיעבד אין מתחללין ועוד י"ל דבשמעתין כיון דאי אפשר בענין אחר שאין יכול להעלות המעות בירושלים[יב] שרי למיזבן בהו בהמה לכולי עלמא[יג] וטעמא דאין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני פירש בקונטרס בקדושין (דף נה:) משום כחשא ואין הטעם בשביל כן אלא כדמפרש בסוכה (דף מ:) דאמר התם מחלוקת בזכרים אבל בנקבות דברי הכל בשחוטין מתחללין ועל חיין אין מתחללין שמא יגדל מהם עדרים עדרים ובזכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות אי לא וכן מפרש בירושלמי דמסכת מעשר שני דטעמא דאסור לקנות זכרים גזירה אטו נקבות: **שיהו כל המעות יוצאות בירושלים.** טעמא מפרש במסכת שקלים (דף ח) דתקנו משום שקלים שהיו מצויין לירושלים מכל המקומות:

מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד. בבראשית רבה דרש ואגדלה שמך שיצא לו מוניטי"ן בעולם ומהו מוניטי"ן זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן ונראה לא שהיה בו צורת זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן דאסור לעשות צורת אדם[יד] אלא כך היה כתוב מצד אחד זקן וזקינה ומצד אחר בחור ובתולה וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכך היה כתוב במטבעו[טו]:

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ושמואל אמר [א]יכול לומר לו לך הוציאו במישן אמר רב נחמן [ב]מסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למישן אבל לית ליה אורחא לא איתיביה רבא לרב נחמן [ג]אין מחללין על המעות שאינם יוצאות כיצד היו לו מעות כוזביות ירושלמיות או של מלכים הראשונים אין מחללין הא של אחרונים דומיא דראשונים מחללין א"ל הכא במאי עסקינן כשאין מלכיות מקפידות זו על זו אלא כי אמר שמואל כשמלכיות מקפידות זו על זו היכי מצי ממטי להו [ד]דממטי לה ע"י הדחק דלא בחשי ואי משכחי קפדי ת"ש [ה]אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל ושל בבל והן כאן של בבל והן בבבל מחללין קתני מיהת אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל אע"ג דסופו למיסק להתם הכא במאי עסקינן כשמלכיות מקפידות זו על זו אי הכי של בבל והן בבבל למאי חזו חזו דזבין בהו בהמה ומסיק לירושלים והתניא התקינו שיהו [ו] המעות יוצאות בירושלים מפני כך א"ר זירא לא קשיא כאן בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם כאן בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן ת"ר איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחר ואיזהו מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר בעא מיניה רבא מרב חסדא המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו מהו אמר לו [ה]נותן לו מטבע היוצא באותה שעה א"ל ואפילו כי נפיא א"ל אין א"ל אפי' כי תרטיא א"ל אין והא קא זיילין פירי אמר רב אשי [ז]חזינן אי מחמת טיבעא זיל מנכינן ליה ואי נותן לו מטבע פיוסא. בשעת פרעון דהא קיבל עליו לתת לו מטבע ואם אי לאו מטבע הוא. ודוקא הלוהו פרגמטיא אבל הלוהו מעות את שהלוהו משלם לו: **על מעות שאין יוצאות.** כלל בירושלים דלאו כסף צורה קיימא ביה: **כוזביות.** מטבע של בן כוזיבא וירושלמיות הוו וה"ג כוזביות ירושלמיות או של מלכים הראשונים וכוזביות ירושלמיות לא קפקי כלל. ל"א כוזביות של כזיב וה"ג כוזביות או ירושלמיות או של מלכים הראשונים: **הא של אחרונים.** דנפקי במדינה אחרת ודומיא דראשונים הוא בכך דאין יוצאות כאן במקומו של בעל הבית שנפסלו בכאן: **מחללין.** ואף על גב דלית ליה אורחא להתם במקום שיוצאין שהרי בירושלים צריך לילך ולהוציאן. וקשיא לרב נחמן אליבא דשמואל דאמר אבל לית ליה אורחא למישן לא: **אלא אי אמר.** רב נחמן אליבא דשמואל דכי לית ליה אורחא למישן לא: **כשמלכיות מקפידות.** בתמיה אי הכי כי לית ליה אורחא למישן היכי מצי ממטי להו הא כי בדקי להו בני מדינה זו ומשכחי ליה אותן מעות מפסדי ליה: ומשני **דלא נחשי.** שאין מקפידין על כך שיהו בודקין ומחפשין על דבר זה ואי אשכחי קפדי הלכך לית ליה אורחא שנלך לילך שם יקבלם ויוציא לשם בסחורה ואי לאו הואיל ואין יכול להראותם בכאן בפרהסיא לבני מישן הבאים כאן אם רואה לא יקבלם: **אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל.** אין מחללין מעשר שני על מעות של כאן שיוצאים והמעות והבעלים בבבל הואיל ואינן יוצאות מיד במקום שהן שם דבעינן מצוי בידך וליכא ולא על של בבל והן בכאן בירושלים. והפירות לא שני לן כל היכא דאיתנהו יכול לחללן והן חוץ לירושלים. קתני מיהת אין מחללין על המעות של כאן והן בבבל אלמא אע"ג דאית ליה אורחא למישן כגון הכא דסופו לעלות כאן ולהוציאן ואפ"ה לא קרי להו מעות היוצאות: **מקפידות זו על זו.** יתר מדאי דבחשי ובדקי הלכך מסוכנות הן של בבל במלכות ירושלים דמקפדת ובחשי טפי: **למאי חזו.** הא לא מצי לאמטוייינהו[ט] להכא: **והפניא הפקינו בו.** ואמאי תני לעיל ולא על של בבל והן כאן. **דוד ושלמה.** כתוב על המעות של כאן והן בבבל אלמא אע"ג דאית ליה אורחא למישן כגון הכא דסופו לעלות כאן ולהוציאן ואפ"ה לא קרי להו מעות היוצאות: **מקפידות זו על זו.** יתר מדאי דבחשי מלא אחד ומלא שני כתוב ירושלים עיר הקדש: **בחור ובתולה.** יאחז ורבקה: **זקן וזקינה.** אברהם ושרה: **והוסיפו עליהן מהו.** אליבא דרב דאומר נותן לו מטבע של אותה שעה היכא דהוסיפו עליו מאי אמר רב: **באותה שעה.** בשעת פרעון: **כי תרטיא.** סלע גדול במדה מחזקת רובע: **והא קזיילין פירות.** לגבי מטבע זו נמלא שמשתכר זה בתוספת ואינה דומה לראשונים והוי רבית:

מחמת

(א) פ"ק דתוספתא דמעשר שני, ב) נש"ל דתנן, ג) עיין במפרשי ש"ס מה שכתבו בדיבור זה, ד) [ועי' תוספות ע"ז נג: ד"ה דינרי ובבכורו ג. ד"ה דינרא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ממטי להו (דממטי לה ע"י הדחק) תל"מ וכ"כ רש"י לא גרים ליה: (ב) שם התקינו שיהיו כל המעות: (ג) רש"י ד"ה בנמלא וכו' לאמטוייינהו להתם הס"ד:

מוסף תוס'

א. ואפי' אינו יוצא בשום מקום. לא"ש. ב. [ו]לישלם ליה מטבע היוצא עכשיו. ר"ש. ג. בשעה שבא לשלם לו. ר"ש. ד. [ו]לא ישלם לו דמיהם כשעת הלואה כו', אע"ג דליתנהו בעינייהו. ר"ש. ה. ויש ליתן טעם לחלק בין גזילה להלואה, דגזילה כיון שמתכוין לקנות, לכך כשאין הגזילה בעין בעי לשלומי כשעת הגזילה, וגבי הלואה לא שייך האי טעמא. ר"ש. ו. כיון דכנסדק דמי ולא דמי להוהל. אור זרוע. ז. וכ"ש בדלית ליה אורחא. ר"פ. ח. ואע"ג דלית ליה אורחא למיזל להתם חשיב מטבע מהאי טעמא. ר"פ. ט. הלכך לא חשיב מטבע בבבל. ר"פ. י. וניחא נמי בהכי דלא קשיא ליה הך בריתא מהך בריתא דלעיל, דהתם אחרונים דומיא דראשונים היה מטבע כבר גם במקום הזה ולכך לא פקע מיניהו שם מטבע גם השתא דנפסלו כיון דראויים להוציא בשום מקום, אבל של כאן והם בבבל לא היה מטבע מעולם בבבל. ר"פ. יא. אפי' בירושלים. רשב"ם. יב. שהפירות הם כבדים להוליך ולקנות מעות ירושלים מלכיות מקפידות, ולא אפשר אלא לקנות בהמה. תוס' ב"מ מד ע"ב ד"ה וטבעא. יג. משום תקנת מעות בבבל. קידושין נו ע"א תוד"ה ומזיד, וש"ע בתוס' ר"י. יד. וכדאמרינן בע"ז בפרק כל הצלמים (מב ע"ב) דכתיב (שמות כ, כ) לא תעשון אתי, לא תעשון אותי. רשב"ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מחמת ערעא. שבאו גשמים ונמלאו רוב תבואות בעולם והוזלו הפירות: **לענין נסכא.** אם בא להמיכן ולעשות מהן גרוטאות יש יותר מן הראשונים והוי רבית: **עבדו עובדא.** באלה שהלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו והלכו אצל מגרדימום סוחר ישמעאל והיה לו מן הראשונה ומן השניה ומצאו בה׳ של מטבע שניה ״ מן הראשונה ונתן לו שמנה: **אמר רבה** גרסינן בכולהו: **הזורק מטבע של חבירו ים.** אע״ג שאין יכול ליטלו: **פטור.** כדמפרש ואזיל דלא שקליה בידיה אלא דאדייה שהיתה ביד בעלים והכהו זה תחת ידו וימתה ליס הוא״ל ונלוים הן וקא חזו ליה אמר ליה הא מנה קמך ואינה אבודה ואי משום דבעי למיתב זוזא לבר אמורא למיסט למיסט ולמישקליה גרמא הוא שגורס להפסידו אותו שכר וגרמא בנזקין פטור: **אבל עבורין.** בשעת התזה דהוה ליה מעשה בידים אבוד הוא ואין זה גורם אלא ממש דהא ממש התיזו: **היה לו מעות בקיסטרא.** מקום והוא רחוק מאד ויש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות שם: **אין מחלין.** אלמא אבוד חשיב ליה ביס הגדול: **הפף.** אשפרייי״ר בלע״ז שפתח את הצורה: **בקורנסא.** מרטי״ל בלע״ז: **וטרשיה.** עשאן כאבן חלקה. לשון טרשיס: **בשופינא.** לימ״א בלע״ז של נפחים: **חסורי חסריה.** וממש הוא ולא גרמא. טעמא דרבה בכולהו משום גרמא בנזקין הוא ופטור: **על אזנו וחרשו.** אלמא אף על גב דלא חסריה כיון דעשה מעשה בגופו לאו גרמא קחשיב ליה אלא ממש. והכא נמי כיון דמחייה בקורנסיה ופחתיה [ד] ועל ככה חסרו דמיס מעשה הוא: **רבה לטעמיה.** הלכך גבי עבד נמי חסרון הוא [ה] [וכנגד אזנו פטור משום דבהכי לא הוי ליה למיתב והאי ודאי גרמא הוא]: **הלורס.** אשקרייי״ר בלע״ז פוגס: **במי חטאת.** שקל כנגדן משקולות. ופרה וכל מעשיה נפסלים במלאכה [ו]: מגא

עד ״ בתמניא. פי׳ בקונטרס ונותן לו שמונה ולפירושו חשיב ממעלה למטה כלומר ״ב או י״א בתמניא עד ״ בתמניא א] יהיב ליה תמניא אבל הא תשעה מן הראשונים בתמניא בשניים יהיב ליה ט׳ מן השניים תחת ט׳ של ראשונים או ״ בי׳ [א] ור״ח פי׳ עד ״ בתמניא ויהיב ליה ״ [ב] ולפירושו הוי מלמטה למעלה:

עבורין וצלולין. לאו דוקא אלא אפי׳ עבורין אי מלי בר אמורא למשקלינהו הוו כצלולין ואפי׳ צלולין אי לא מלי למשקלינהו חייב והא דנקט צלולין ועבורין משום דשתם צלולין מלי שקיל להו בר אמורא ושתם עבורין לא מלי שקיל בר אמורא:

וה״מ דאדייה אדויי. משמע הכא דלא חשיב הגבהה כי אדייה אדויי בלא נטילה נטילה בידו אע״פ שעומד באויר למעלה מג׳ קודם שיפול לגמרי [ג] וכן בהניזקין (גיטין דף נט:) גבי עני המנקף בראש הזית [ז] וקשה דבפ״ק דב״מ (דף ט. תוס׳ [ח]) אמר גבי טלית שראשו אחד על העמוד וראשו אחד מונח ע״ג קרקע שאם הגביה אדם ראשו המונח ע״ג קרקע ונתק ראש שע״ג העמוד להביאו אצלו שהוא קונה מעשה הגבהה ואי משיכה קאמר התם אמאי נקט ראשו אחד ע״ג העמוד אלמא חשיב הגבהה הואיל ומביאו על האויר למעלה מג׳ וי״ל דהתם חשיבא הגבהה טפי לפי שראשו אחד אוחז בידו א״ג התם מיירי כגון שידו כ״כ בגובה כשינתקנו לא יפול ראשו לארץ אלא יהא מונח ג׳ מעל הארץ וא״ת דבסוף שילוח הקן (חולין דף קמא:) משמע דכי טריף אקן ומתגבהי יוניס דחשיבא הגבהה לקנות אע״פ שאין תופסס בידו וי״ל דלוקא הכא והבהניזקין לא חשיבא הגבהה דאיכא תרתי לגריעותא דלא תפסס וגם אין מגביה אלא משפיל אבל יוניס דמתגבהי חשיבא הגבהה אבל אם היו נופלין למטה ע״י טריפת הקן לא היה קונה כיון שאין תופס בידו כלל ולפי׳ זה הו״מ לפלוגי הכא בחדייה אדויי בין דרך ירידה לדרך עלייה אלא דיחא ליה לפלוגי בדרך ירידה גופיה בין אדייה אדויי בין אדייה בידיה אי נמי אין מילוק בין דרך ירידה לדרך עליה דאפילו דרך עליה לא קני הכא באדייה אדויי לפי שאין דרך הגבהה בזה הענין אבל ביונים שהן בעלי חיים דרך הגבהה בכך כמו קורא לה והיא באה או הכישה במקל ולאתה לפניו דחשיב משיכה אף על פי שהלכה מאליה ומיהו אם היו היונים יורדים ע״י טריפת הקן לא חשיב הגבהה אלא עלייתם דוקא:

השף מטבע של חבירו פטור. נראה דרבה סבר פסלתו מלכות לא הוי כנסדק [ה] דאי הוי כנסדק אם כן כ״ש דשף מטבע הוי כנסדק והרי חסריה דאין בו פגם וחסרון אלא כיון שקלקלו חייב אע״פ שאין בו שום פגם וחסרון והואיל וכן הוא ה״נ ליחייב ומשני רבה לטעמיה כו׳ ויש שם חסרון טיפתא דדמא דנפלה בחזיה וכיון דיש חסרון באותו קלקול חייב על כל הקלקול כמו בשפייה דחייב בכל הקלקול דליחייביה על מה שחסריה לא היה צריך רבה להשמיענו דחייב ואע״ת ואמאי עבד יוצא בהן לחירות הא בענין מומין שבגלוי דומיא דשן ועין ובחרשו היכי הוי בגלוי וי״ל נהי שאין מיכר בו כלום כשהוא ישן או עומד במקום אחר ושותק מכ״מ כיון דלפי מנהגו שמתנהג בו הקלקול יהא בגלוי:

הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור. והא דתנן לעיל (דף נו:) גזל בהמה ונתעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח אומר לו הרי שלך לפניך ונפסלה היינו שנפל בה מום דאי נרבעה היינו שנעבדה בה עבירה ומשמע דוקא שנפסלה מאליה אבל הטיל בה מום בידים [ז] חייב וי״ל דמתני׳ איירי בבהמה קדושה [ח] דודאי לגבי מזבח קיימא [ט]: **הא** קמ״ל **דאפי׳ מלאכה דלא מינכר היזיקה.** תימה דבפרק הניזקין (גיטין דף נג. תוס׳ [ט]) פריך מהכא למ״ד היזק שאין מיכר שמיה היזק דעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור ואי שמיה היזק אמאי פטור ומאי קושיא הא אפי׳ בגורס אחון דמינכר פטור משום דקתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וא״ל דהתם פריך מפרת חטאת דפרה אדומה דדמיה יקרים פשיטא לגבי מזבח קיימא והכא בשמעתין פריך לרבה ממי חטאת דסתם מיס לאו למי חטאת קיימי דקודש קידושן דוקא פסלה בהן מלאכה כדתנן במסכת פרה (פ״ד מ״ד) ומיס המלאכה פוסלת בהן עד שיטילו את אפר לתוכן ותניא נמי בספרי יכול אף משיקדשו בכלי תלמוד לומר למי נדה וכפר הם מי נדה דע״כ בגיטין (דף נג. תוס׳) ממי חטאת נמי פריך מדמשני התם מי חטאת ששקל בהן משקלות וי״ל דכיון דנקט מלאכה לרבותא דקאמר הכא דאפי׳ מינכר היזיקה חייב בדיני שמים א״כ דייק שפיר התם דהיזק שאין מיכר לא שמיה היזק אבל למ״ד היזק שאין מיכר לא שמיה היזק מלאכה כיון דבכל מקום חשיב שאינו מיכר כמיכר ועוד יש לומר דרבה סבר בגורס הוי מינכר היזיקה וחייב אפי׳ למ״ד היזק שאין מיכר לא שמיה היזק כדאמר מלאכה דלא מינכר היזיקו אבל גורס דמינכר היזיקו הכי נמי דמחייב וא״ת והיאך יכול אדם לפסול פרתו של חבירו והא בעינן עובד דומיא דעבד דיחא ליה ויש לומר הני מילי בנעשית המלאכה ממילא אבל בעושה המלאכה בידים לא בעינא אלא שיהא ניחא ליה לעושה וכן בהכשר דבעינן יותן דומיא דכי יתן:

ואי מחמת תרעא זיל לא מנבינן ליה והא קא שבח לענין נסכא אלא [א]כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובדא בזוזי דאגרדמים טייעא עד ״ בתמניא בזוזי דאגרדמים טייעא עד ״ בתמניא אמר רבה [ב]הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור מאי טעמא אמר הא מנח קמך אי בעית שקליה והני מילי בצלולין דקא חזי ליה אבל עבורין דלא קחזי ליה לא והני מילי דאדייה אדויי אבל שקליה בידיה מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד מתיב רבא [ג]אין מחללין על מעות שאינן ברשותו [ד]כיצד היו לו מעות בקסטרא או בהר המלך או שנפל כיסו לים הגדול אין מחללין אמר רבה שאני לענין מעשר דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר [ו]וצרת הכסף בידך וליכא ואמר רבה [ז]השף מטבע של חבירו פטור מאי טעמא דהא לא עבד ולא מידי וה״מ דמחייה בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה מתיב רבא [ח]הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות רבה לטעמיה [ט]דאמר רבה חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרישה בלא חבורה דטפתא דדמא נפלת ליה [י] באוניה ואמר רבה [יא]הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מאי טעמא פרה כדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי [יב]וכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי מתיב רבא [יג]העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים מלאכה הוא דלא מינכר היזיקה אבל צורם דמינכר היזיקה הכי נמי דמחייב בדיני אדם אמרי הוא הדין דאפילו צורם פטור והא קא משמע לן דאפילו מלאכה דלא מינכר היזיקה חייב בדיני שמים [יד]ואמר רבה השורף [טו]שטרו של חבירו פטור דאמר ליה נייר קלאי מינך מתקיף לה רמי בר חמא היכי דמי א״

מסורת הש״ס

א) [מע״ש פ״ה מ״כ], ב) [ירושלמי (פ״ב) (פ״ה ה״ה) דמע״ש], ג) [ועיל נא. קדושין כד:, ד) [ועיל פו., ה) [קדושין סו.], ו) [ועיין נג. [ועיל נו., ז) [ועיל נג:, ח) [ר״ה ועל כרחך, ט) רש״ל, י) [פרה פ״ה מ״ד], כ) [ד״ה הואיל], ל) [ד״ה בדיני],

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה בַכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

דברים יד כה

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ א נפלת ליה באודניה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוס׳ ד״ה עד ״ וכו׳ עד עבר בתמניא יהיב ליה תמניא. עיין בים של שלמה בפירקין סי׳ טו וכשו״ת מהר״מ שמן ר״ס קנב בביאור דבריהם:

לעזי רש״י

אישפריי״ר. לטשטש (ע״י שפשוף). מרטי״ל. פטיש. לימ״א. פצירה. אשקרניי״ר [אינקרניי״ר]. לחרוץ (חריץ).

מוסף תוס׳

א. מיהו קשה דהא משמע דקאי לפירושי הא דאמר נותן המטבע היוצא באותה שעה. ר״פ. ב. דבכה״ג דמרווח נותן לו מטבע היוצא באותה שעה אבל אי הוו קם חדסר בתמניא לא יהיב ליה של אותה שעה אלא דמנכי ליה. ר״פ. ג. [ד]לא חשיב מה שהוגבהה על ידו הואיל וסופו ליפול. תוס׳ ר״מ ט ע״ל ד״ה הואיל. ד. שאין בו גזל אלא מפני דרכי שלום. תוס׳ ר״מ שם. ואע״ג דהפירות מכוחו היו מוגבהין. רל״ש ר״מ ר״פ ס׳ כפ. ה. [ו]וכיול לומר הרי שלך לפניך. רשב״ם. ז. שאינו יוצא בשום מקום, שצורתו נתבטלה ופסלתו מלכות כנסדק. רשב״ם. ז. כגון שצרם אותה. ר״פ. ח. וכגון שאמר הרי זו. ר״פ. ט. אבל הכא בבהמת חולין, מדקאמר כולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי. ר״פ. ולפי זה הא דאקשי רבא מן העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת, לאו מפרת חטאת קא מקשי אלא ממים שנשאבו למי חטאת, וקודם שנתקדשו באפר כו׳, ואי נמי פרת חטאת דקאמר לאו שהקדישה כבר לחטאת קאמר אלא פרה אדומה הראויה לחטאת קאמר. רשב״ם.

עין משפט נר מצוה

נג. א מיי׳ פ״ד מהלכות מלוה הלכה יא סמג לאוין קסג טושע״ש יו״ד סימן קסה:

נד ב מיי׳ פ״ז מהלכות חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש״ע מ״מ סימן שפו סעיף ג וסעיף ג בהג״ה:

נה ג מיי׳ פ״ד מהלכות מעשר שני הלכה יא סמג עשין קלו טוש״ע י״ד סי׳ שלא סעיף קלה:

נו ד מיי׳ פ״ז מהלכות חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין קע טוש״ע מ״מ סימן שפו סעיף ג ועיין שם בסעיף ג בהג״ה:

נז ה מיי׳ שם הל׳ יא:

נח ו מיי׳ שם הלכה ט סמג שם טור ש״ע שם סעיף ב [רב אלפס כאן ובסוף פ״ב דף יג:]:

מוסף רש״י

השף מטבע. שף צורתו ולא יוצא בהוצאה (ע״פ דשב״ם ב״ב לב:). **כנגד** עינו. הכהו בכותל כנגד עינו שלו זה (לעיל צא.) שהכה בכותל והכעיתו בקול ואינו רואה לו בתחתם (קדושין כד:). **העושה** מלאכה במי חטאת. ששקל כנגדן משקלות וזן נפסלין במלאכה (לעיל נו.) מי חטאת דפרה אדומה וכן פרה עצמה נפסלין במלאכה, דכתיב אשר לא עלה עליה עול, ומי חטאת כתיב למשמרת למי נדה, ותניא בספרי מה מ״ל שיכול אין לי שהיא מלאכה פוסלת אלא בפרה, ומנין אף במים ת״ל למשמרת למי נדה, למה שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר (גיטין נג.). **פטור** מדיני אדם. לשלם (שם) להיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק. **וחייב בדיני שמים.** פורעות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

רבינו חננאל

כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדו עובדא בזוזי דאגרדמים טייעא עד עשרה המניא. פירי, אם הוסיפו על המטבע שנים על השמנה שהן רבוע מבפנים וחומש מבחוץ, והשער אחד מה שהיה נמכר במטבע הראשון בעשרה כן גם עכשיו במטבע שהוסיפו עליו נמכר, אע״ג דלענין כספא שבח לענין משא ומתן לא שבח כלום, הוא שאמרו חכמים נותן לו מטבע היוצא באותה שעה. אבל אם שבח לענין משא ומתן אפילו כל שהוא אסור, וכן הלכה. ואם הוסיפו עליו יתר משנים בעשרה נותן לו ממטבע הראשון, דקימא לן כדמתריץ רבין (ב״ב קד. ב) וחני למתניתין לא את המותר בלבד מחזיר לו. [ערוך]: **והני מילי בצלולין דקא חזי ליה אבל עבורין דלא קחזי ליה לא והני מילי דאדייה אדויי אבל שקליה בידיה מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד.** ובמים צלולין לא אמרן אלא דאדייהה אדויי, אבל מטא לידיה מגזל גזליה והשבה בעי. פי׳ שגלגלו ולא הגביהו. אבל הגביהו, קנאו. [ערוך]: **וה״מ** דמחייה בקורנסא וטרשיה. ס״א וטרסיה. פירוש מחה בליטת הירכות של אותיות המציירות במטבע. [ערוך]: **אבל שפייה בשופינא חסורי חסריה.** ואכות אותו טחון (דברים ט, כא), תרג׳ ושפית יתיה בשופינא. [ערוך]: **אמר רבא הצורם** אזן פרתו של חבירו פטור, מ״ט פרה כדקיימי קיימא לא עבד בה ולא מידי, כולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי. פי׳ סדק אזן הבכור או מיעבו ועשה בו רושם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

נכתוב ליה שטרא. לא שייך הכא מפיסה ולא מפי כתבם ולא בהיא דתנן בגט פשוט (ג"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו[א] דעדים המתומים על השטר נעשה כמי שנתקרע עדותן בב"ד והוי כאילו אמרי הני עדים[ב] ראיתוס שנחקרו עדותן בב"ד ובפ"ב דכתובות (דף כ.[ג]) האלכתי[ד]: **פרושי** קמפרש ביצד בו'. תימה דלא פריך אי הכי חייבין תרי זימני למ"ל כדפריך בפרק קמא דסנהדרין (דף ג. וספ[ה]) אי הכי שלשה דלשה למה לי וכבמה מקומות דייק וכבמה מקומות לא דייק[ו]: הכא

אי דאיכא סהדי דידעי מאי הוה בשטרא ליכתבו ליה שטרא מעליא ואי דליכא סהדי אגן מנא ידעינן אמר רבא [ז]תהא במאמינו אמר רב דימי בר חנינא הא דרבה מחלוקת ר"ש ורבנן היא לר"ש דאמר [ח]דבר הגורם לממון בממון דמי מחייב לרבנן דאמרי דבר הגורם לממון לאו בממון דמי לא מחייב מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אימר דשמעת ליה לרבי שמעון דבר הגורם לממון בממון דמי בדבר שעיקרו ממון בדרבה דאמר רבה גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצווים עליו לבערו לאחר הפסח מחלוקת ר' שמעון ורבנן לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון בממון דמי [ט]חייב לרבנן דאמרי דבר הגורם לממון לאו בממון דמי פטור בדבר שאין עיקרו ממון מי אמרינן [י]אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי [יא]ואגבי ביה כי כשורא לצלמא: חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך: מאן תנא אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך אמר רב חסדא ר' יעקב היא דתניא [יב]שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכרו מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבעליו מוחזר משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבעליו אינו מוחזר רבי יעקב אומר [יג]אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך ורבנן סברי אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך א"ל רבה לא דכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דאם כן נפלגו בחמץ בפסח אלא אמר רבה הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא מיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה אי אייתיתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה לאגמא השתא מסרתיה ביד מאן דלא מצינא לאישתעויי דינא בהדיה ור' יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה מאי עבדי ליה סוף סוף הוה גמרי ליה דינא שלא בפניו אשכחיה רב חסדא לרבה בר שמואל א"ל תנית מידי באיסורי הנאה אמר ליה אין תנינא [יד]והשיב את הגזלה מה תלמוד לומר אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו גזל מטבע ונפסל פירות והרקיבו יין [א] [טו]והחמיץ תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח בחמה ונעבדה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך מאן שמעת ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין משנגמר דינו לא רבנן וקתני חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך א"ל [טז]אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי: פירות והרקיבו אומר לו הרי שלך לפניך: והתנן פירות והרקיבו משלם כשעת הגזילה אמר רב פפא [יז]כאן שהרקיבו כולן כאן שהרקיבו מקצתן: **מתני'** [יח]נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב לשלם [יט]והבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל ושיבר האבנים או שהזיקן חייב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת המכה חייב: **גמ'** אמר רב אסי לא שנו אלא שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל לנעץ בהן מסמר ונעץ בהן מסמר ושיברן אבל נתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה מהן שידה תיבה ומגדל ושיברן פטור מאי טעמא אומן קונה בשבח כלי תנן נתן לאומנין וקלקלו חייבין לשלם מאי לאו [כ]דיהיב להו עצים לא שידה תיבה ומגדל הא מדקתני סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים אמרי פרושי קא מפרש לה כיצד נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם כגון שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל והכי נמי מסתברא דכיצד קתני דאי סלקא דעתך רישא עצים השתא אשמעינן עצים חייבין לשלם ולא אמרינן אומן קונה בשבח כלים שידה תיבה ומגדל מבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא שידה תיבה ומגדל אבל עצים לא תנא סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים ואפ"ה חייב לשלם לימא מסייע ליה [כא]הנותן צמר לצבע והקדיחו

מנא ידעינן. מאי הוי כתיב ביה ומאי בעי למיתבי ולא אלטריך ליה למימר דפטור: **במאמינו.** [ז]בעל השטר לשורף בכל מה שאומר שכך היה כתוב ביה ואפ"ה פטור: דר"ש בפרק מרובה (לעיל דף עד:) גבי קדשים שחייב באחריותן כו': **במועד.** בזמן ביעורו כו' שעות וכלוותה בפסחים (דף י:) לא בדק בתוך המועד ידבדק לאחר המועד: **לר"ש חייב.** הא' שברפו לשלם לגזלן דמיהם דדבר הגורם לממון הוא שאם היה בעין היה ממחזירו גזלן לבעליו ופטור דתנן לעיל (דף לו:) גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ועכשיו שאין בעין יחזיר דמיו לבעליו. ובחמץ בפסח הוא דאמרינן הכי משום דעיקרו כלומר בתחלתו ממון הוי ועכשיו אע"פ שאינו שוה לכלום גורם לממון הוא אבל בשטרי דמעולם לא היה גופו ממון מי שמעת ליה: **מאן דדאין דינא דגרמי.** ר"מ היא (בהגהל בתרא) [לקמן] (דף ק.): **מגבי ליה.** מן השורף כל השטר שהרי גרמו להפסיד: **ואלפייה רפרם לרב אשי.** שהרף שטר חבירו בילדותו: **ואגבי מיניה.** וגביינא מעליא כל מה שכתוב בשטר: **כי כשורא לצלמא.** פרעון גמור מן העידית כקורה זו הנכתבת משאר קורות לתקן בה צורה ודיוקנאות: **שור שהמית.** את האדם ומכרו עד שלא נגמר דינו: **מכור.** ולא יסקל דבעינן מיתה והעמדה בדין שיהא שוין כאחד בפרק שור שנגח ד' וה' (לא) **החזירו שומר לבעליו מוחזר.** ופטור שומר: **דל"ע אומרים באיסורי הנאה כו'.** ומתניתין דחמץ בפסח אפי' לרבנן: **דאם כן.** דלרבנן אין אומרים אדמפלגי בשור לגבי שומר ליפלגו נמי לגבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח (כ) אבל הכא בשור שהמית הוא דאמר אין מוחזר משום דאמר ליה האי איסור הנאה לאו איסור דאתי עליה ממילא הוא כגון חמץ בפסח אלא את קטלתיה בידיס שהנאתו לב"ד דאי הוה נגחי אנא מעריקנא ליה לאגמא כו' אבל סיפא דמתניתין ודאי רבי יעקב היא ולא רבנן דקתני אי שהיתה יוצאה ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך: **אשכחיה רב חסדא כו'.** רב חסדא מהדר אמתני' דיהוי בה פלוגתא אחמץ בפסח לאוקמא למילתיה דטעמא דרבנן משום דאין אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך: **אי משכחת להו.** לבני היישיבה: **לא תימא להו ולא מידי.** משום דחדו דמשכחי תיובתא למילתי: **שידה.** אלגז של עגלה העשויה למרכב נשים: והקדיחו

וכגלא"ש כאן: כאילו מעידים ראינו פסק דין שנתחייב פלוני כך וכך ממון. וע"ש בפלוגתא מריפתא. דפריך תרי זימני למה לי לא שייך לומר כל כך פירושי קמפרש כמו בהנך דוכתי דלא פריך. תוס' בכורות לא ע"ג ד"ה מ"כ.

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הֻפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:

ויקרא ה כג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכור וכו' מיתה והעמדה בדין וכו' בפרק שור שנגח. ר"ב סוף דף מד וס"ק דף יג: (ב) ד"ה דאם כן וכו' הפסח הס"ד ואח"כ מה"ד אלא הכא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' יין והחמיץ. רשום קו על מיתם והחמיץ וג"כ והקריס:

רבינו חננאל

אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמא. וקיימא לן כאמימר וכרפרם דכפייה לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי. והאידנא דיינין דינא דגרמי כרשב"ל, הדר' מאיר היא וס"ל כוותיה לקמן בפרקין (ק, א). הילכך כל גרמי [חייב בדיני אדם וגרמא] פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. **והבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל ושיבר את האבנים או שהזיקן חייב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת המכה חייב.** קיימא לן הלכה כי האי סתמא.

מוספ' תוס'

א. מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו. תוס' כתובות כ ע"א ד"ה וי"ו. ב. האחרונים. לא"ש סי' יב. ג. כתוס' יומא לא ע"ב ד"ה דחזו: כאילו מעידים ראינו עדות שנתקבל בב"ד. ד. וי"ל דבכל הני דוכתי דוכתי דלא פריך. תוס' בכורות לא ע"ג ד"ה מ"כ.

ה) [ב"מ לה.], ו) [לעיל עמ'], לקמן קה: פסחים ה: וש"נ], ז) כתובות פו. [לקמן ק.], ח) [לעיל מד:], ט) [לעיל עמ'.] עמ'. [כתובות לד.], י) [לעיל סו. וש"נ], יא) גי' מ"מ ד"ה בפס מוספתא ומתנסך וע"ש], יב) [עירובין יפ: לט:], יג) [לקמן ק:], יד) ביש"ש גרס השורף לגבל השטר, טו) [ב"ב וש"נ], טז) [ועיין מוספות ב"ב קנ: ד"ה אין], יח) [ב"ב ועוד], יט) [ועיין מוספות בכורות לא: ד"ה מ"כ],

מוסף רש"י

מאן דדאין דינא דגרמי. הממייב את הגורם הפסד לחבירו (כתובות פו.). דמי שטרא מעליא. כל החוב שבתוכו (שם). ומאן דלא דאין כו'. פלוגתייהו בב"ק ור' מאיר אית ליה דינא דגרמי בדמים (לקמן ק:) נמיי"ם דיומא ולא נדלה הכי זה קידש וחייב בחטריותו, גבי כלאים, וקי"ל כותיה (שם). וכפייה רפרם לרב אשי. שבא הדין לפני רב אשי וקיבלו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי (שם). כי כשורא לצלמא. לומר גיבוי גמור כל הבפסד דקדק בו כאשר ידקדק הלוקח קורה לצור בו צורות שלוקח יסרה וחלקה (שם). אם עד שלא נגמר דינו מכרו מכור. ואפילו לרבנן דלא דרשי בבעליו דעבור מיתה והעמדה בדין כאחד ומתייב קטלא, מכור הוא לדליא (לעיל מד:). הקדישו מוקדש. ונפקא מיניה דאי מיתהני מיניה מעל (לעיל מה.). מוחזר. ואע"ג דשקלי ליה כי דינא כשהחזירו שור מעליא הוא (שם). אינו מוקדש. דלאו בר שוויה דמריה קאי לאקדושיה (שם). אף משנגמר דינו כו'. מוחזר. דאמר ליה תורא אשלמת לי, תורא אשלימית לך (כתובות לד.). אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך. ונפקא מיניה לגזל חמץ ועבר עליו בפסח והחזירו אינו מוחזר (לעיל מה.). דאם כן. דלרבנן אין אומרין, נפלגו בחמץ בפסח. ולימרו דמייב, ואמן קי"ל דלרבנן אומר לו הרי שלך לפניך, דקתני גזל חמץ ועבר עליו בפסח והחזירו, וכן שור עד שלא נגמר דינו אומרין לו הרי שלך לפניך דאמר ליה דשמעת לה דאמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, אלא דכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, דאם כן נפלגו בחמץ בפסח מודו דאמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, אלא דכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, היכא דאיסורא ממילא אתא ליה, כגון חמץ בפסח ולא מצי מ"ל האי לאו מידי הוא, אבל הכא משום הכי אמרי רבנן אינו מוחזר דל"ל כו' והיקף דכדים הוא שהכיאו לכי דינא, והאי דנקט אי אהדרתיה ניהלי, לאו משום דמיובא דלא אהדרתיה הוא, דל"כ בחמץ בפסח נמי ליתא לו אי אהדרתיה ניהלי הוה אכילנא ליה, ועוד לר' יעקב נמי הני דגומרים דינו של שור שלא בפניו, נימא ליה אי אהדרתיה ניהלי הוי שהיעזע ליה, אלא אדלא אהדרתיה לא מחייבי ליה רבנן, דהא קמהדר ליה השתא ואמרינן באסורי הנאה הרי שלך לפניך, אלא מיהו משום דהולכו לב"ד בידיס, והכי קאמר ליה לא היה לך להולכו לב"ד דאי הוה מערקנא ליה אי אהדרתיה ניהלי הוי שהיעזע ליה, אלא אדלא אהדרתיה לא מחייבי ליה רבנן, דהא קמהדר ליה השתא ואמרינן באסורי הנאה הרי שלך לפניך, אלא מיהו משום דהולכו לב"ד בידיס הוה מערקנא ליה מעייבו (שם). **סוף סוף הוי גמרי ליה דינא שלא בפניו.** הלכך הוה ליה הזיקא דממילא ולא בידיס (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והקדיחו יורה. נתקלקל הלבע מעצמו: **לאחר נפילה.** לאחר שקלטו הלבע ונעשה שבח בצמר: **לימא שמואל ליה דרב אסי.** הואיל ומהדר לאוקמי בהכי מתניתין ומהשתא לא עבדינן כרב אסי דהא קיימא לן [בכורות מט:] כשמואל בדיני: **אמר לך.** הא מתניתין דמשמע דאי הקדיחו לאחר נפילה יהיב ליה נמי דמי שבחיה כגון שצמר וסממנין דבעל הבית דהא ליכא למימר אומן קונה בשבח כלי דסמנין הוא דמשכחי ליה ולבע שכיר בעלמא הוא וודאי אומן שהסמנין שלו קונה בשבח כלי ואין משלם אלא דמי צמרו: **דחויי מדחי ליה.** כלומר ממתניתין לא תסייעיה ולא משום דנשמע מינה דשמואל פליג אדרב אסי: **אמאי עובר.** הא זבוני קא מזבן ליה ליהליה ולא שכירות היא: **בגרדא דסרבלא.** פלוקי"ר בגרדים: **נצטוסי.** פלארא"ש בלע"ז ושכרו לדרכה והתנה עמו סכום הדריכות כל דריכה במעה דשכיר יום הוא ולא קבלן דליקי בשבתא: **ומאי דסליק אדעתא מעיקרא דלא אגריה למנין בטשי.** וקבלנות הוא וקתני עובר: **מסייע ליה לרב ששת.** לא גרסינן נימא: **נימא פליגא דרב ששת אדרב אסי.** דמדקאמר עובר קסבר אין אומן קונה בשבח כלי ולא זביני מינהו וכיון דלא קני בשבחא היכא דנתן לו עליס לעשות מהן מיכה ועשאה ושיכרה משלם מיכה: **בשליחא דאיגרתא.** דקבלנות היא שלא שכרו ליום אלא להוליך לו אגרת למקום פלוני בהיא קאמר רב ששת דעובר דליכא שבחא דליקני: **עשה לי שירין.** למידין משלי ואקדש לך בשכר פעולתך: **שנה בשכירות מתחילה ועד סוף.** כיון שעלה שכרו לפרוטה נתחייבה לו מיד פרוטה והוא ליה מלוה גבה ואי לאו דאומן קונה בשבח כלי משום שכירות לא לימא ר"מ דתתקדש דהמקדש במלוה אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה[ה] ואיהו בעין אלא משום דקסבר אומן קונה בשבח כלי וכי יהיב (ו) לה יהליה מקדשה בשבחא [מה] דאיתי ליה בגוויה אף על פי שלא נתן לה ממון אחר ורבנן סברי לא קני ואינה מקודשת עד שיגיע ממון אחר לידה: **אינה בשכירות אלא בנכסוף.** כי מהדר להו יהליה הלכך לאו מלוה הוא: רבא

הכא במאי עסקינן בצמר וסממנין דבעל הבית. הו"מ למפרך מאי דוחקיה[א] לאוקמי בצמר וסממנין דבעל הבית ודוקא בשבח נפילה לוקמה בסממנין דפועל ואפילו לאחר נפילה אלא משום דאית ליה עדיפות למיפרך[ב]:

דאגריה לביטשי. פי' בקונטרס שהתנה עמו סכום הדריכות כל דריכה במעה דשכיר יום הוא ולא קבלן דליקני בשבחא תימה מה ר"ל דמ"מ הרי קבלן הוא ולא שכיר יום ובהמקבל (ב"מ דף קיב. ותס[ו]) פירשה בע"א דאגריה לבטשי כשבא לבית הגרדי בוטשין ברגלים בתוך הכלי במים ומיהו לא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות בין ישביה בין לא ישביה שכרו לפי מנין בטישות כך וכך בטישות בכך וכך מעות עכ"ל וי"מ דכי אגריה לבטשי עובר משום בל תלין אביטשא קמייתא דבהיא ליכא שבחא[ג] ומ"מ אמאי לא תירץ דבשכיר יום עסקינן ויש לומר משום דקתני וגמר והולישו ובשכיר יום מאי הודעה שייכא:

בשליחא דאגרתא. ההוא דלעיל לא מצי לאוקמי בשליחא דאיגרתא דהא בהליך קתני הנותן טליתו אבל בענין דרב ששת דהכא ה"מ לאוקמי דאגריה לביטשא ומ"מ והיכי מוקי לה בשליחא דאגרתא[ד] והא בהליך בהמקבל (שם) פירש בעייתו דמספקא ליה אי אומן קונה בשבח כלי אי לא דקאמר בעו מיניה מרב ששת קבלן עובר בבל תלין או אין עובר אומן קונה בשבח כלי ואין עובר או אין אומן קונה בשבח כלי ועובר[ה] וי"ל שהם שאלו סתם[ו] וגמרא הוא שמפרש שאילתו כן שסבור שבזה מספקא[ז] וכן אורחיה דגמרא לעיל בריש פ"ב (דף יט.) וכבמה מקומות ואין להאריך[ח]:

אלא במאי מקדשא.[ט] אור"י דסברא הוא שאין מקודשת במה שמוחל לה שכרו אפי' לא יהא אומן קונה בשבח כלי אלא מלוה יש לו עליה והוא מוחל לה אין מקודשת[ט] שאין דעתה להתקדש עד שיבאו השירים והזמנים לידה ועוד אור"י וגלאה לו עיקר שאפי' שייהם רוצים שימולו קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת אע"פ שמתחייבת לו לראשון לראשון לפי שיהא לשכירות מתחילה ועד סוף כיון שאין יכול לתובעה בדין שכרו עד שיגיע הממון[י] לידה[יא] ואין חשוב כנותן לה כלום במחילתו עד שתגא שעה שיכול לתובעה בדין: **ואיבעית אימא דב"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.** כיון שגמרה כל המלאכה שאין מתחייב שכרו אלא לאחר יום ואם מלוה אלא בסוף (ג) כיון שגמרה כל המלאכה שאין מתחייב שכרו אלא לאחר יום ואם מלוה לה חשיב מלוה ואין לדקדק מכאן דכן הלכה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף כיון דלא מצי למימר בע"א[יב] אבל יש להביא ראיה מפ"ק דע"ז (דף יט: ותס[ט]) גבי הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לנטותה וקאמר בגמרא אם בנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אימת מיתסרא במכוש אחרון מכוש אחרון נמי בה שוה פרוטה וליכא דפליג התם משמע דהכי הלכתא ואע"ג דקיי"ל דשכירות אין משתלמת אלא בסוף אפי' למ"ד ישנה מודה דאין משתלמת אלא בסוף כדנפקא לן באיזהו נשך (ב"מ דף סה. ותס) מדכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אין משתלמת אלא בשנה אחרת והא דאמר נמי דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום הוי אפי' למ"ד אינה אלא בסוף דכשחוזר בו ואין רוצה לפעול יותר אז הוא הסוף[יג] ואלא נ"מ בפלוגתא דישנה לשכירות ואין לשכירות אלא בענין הך דשמעתא אי הוא מלוה אי לאו וענין ההיא דע"ז:

רבי מאיר סבר המקדש במלוה מקודשת. ותימה בפרק ב' דקדושין (דף מז.) אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר מלוה הרי היא כפקדון ואם לא נשתייר הימנו כלום אינה מקודשת משום דאין בענין ואין סברא לומר דמה שהחזיר לה הנזמים חשיב כמלוה בענין כיון דאין אומן קונה בשבח כלי ועוד דאם כן אמאי אין מקודשת לרבי מאיר לגיעגא דלעיל[יד] אימא

מסורת הש"ס

א) ב"מ קיב., ב) ג"ז שם, ג) קדושין מא., ד) [קדושין ו: וס"ק], ה) [קדושין מז.], ו) [ב"ק אומן], ז) [ועיין תוספות נדה לד: ד"ה כיון], ח) [ב"ק אומן].

תורה אור השלם

1. לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ישנה וכו' וכי יהיב להו ניהלה מקדשה: (ב) תוס' ד"ה ומינעמי אימא וכו' אלא בסוף כיון שאין מתחייב שכרו אלא הכל ביחד כשנגמרה כל המלאכה ולא מוחל כל"ל:

לעזי רש"י

פלוקי"ר [פלוקיי"ר]. לסרוק (צמר). פלארא"ש [פולידורי"ש]. דריכות (לשם כיבוס).

מוסף תוס'

א. דשמואל. דשב"מ. ב. דעדיפא מינה אקשי ליה אי הכי צמר וסממנין מיבעי ליה. דשב"מ. ג. ואיכא שכירות מעתא חדא. דשב"מ. ד. דליכא שבחא, ולעולם אית ליה דאומן קונה בשבח כלי כרב אסי. תוס"ר פ"מ קיב ע"א ד"ה ומן. ה. ורב ששת השיב עובר, א"כ סבר אין אומן קונה בשבח כלי. תוה"ר שם. ו. [ו]לא הזכירו בבעייתן אומן קונה בשבח כלי, אלא סתם שאלו קבלן עובר בבל תלין או לא. תוס' ב"מ קיב ע"א ד"ה ומן. ז. בר"פ: ובאו תלמידים ופירשוה כל אחד לפי סברתו. ח. תימה מאי פריך הא מקדשא בשכירות, דכיון שעשאן מיחייבא ליה השכירות מיד, וא"כ כי נמי לא הגיע אותו ממון לידה מקדשא בשכירות. ר"פ. ט. ואפילו אח"ל דמקדש במלוה מקודשת. תוה"ר קידושין מא ע"א. י. בר"פ: עד שיגיעו הכלים. יא. כדאמר לעיל וגמרו והודיעו אינו עובר משום בל תלין. ר"פ. יב. דהא לא הוה מצי למימר דבו"ע אינה לשכירות, דא"כ מ"ט דמ"ד אינה מקודשת. תוס' קידושין מא ע"א ד"ה כדו"ע. יג. דודאי כל זמן שאין הפועל חוזר אין לו שכרו עד לבסוף, ואין לבעה"ב עליו משום בל תלין, וגם מותר להרבות על [הן]שכר דליכא כאן אגר נטר, אבל אם פועל בא לחזור מודו בהא דיכול לחזור וישתלם שכרו לפי מה שעשה שבשעה שחזר אז קרוי סוף. תוס' ע"ז יט ע"ב ד"ה אלמא. יד. דהא אסיקנא (לקמן) [לעיל] דר"מ ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף לכו"ע אינה מקודשת, אלמא לא חשיב כאילו הוא בענין. תוה"ר קידושין מא ע"א ד"ה מר סבר, ועי' מהרש"א.

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פי"א מהל' מלכות שכירות הלכה ג סמג לאוין קפא טוש"ע ח"מ סימן שלט סעיף ו:

סז ג ד מיי' פ"ה מהל' גזילה הלכה כ סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סימן כח סעיף טו וכהג"ה שם:

סח ה מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע אה"ע שם:

סט ו מיי' ומסג שם טוש"ע שם סעי' ז:

ע ז מיי' פ"י מהלכות שכירות הלכה ד ועי' בהשגות וכמ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן שז סעיף ג [רב אלפס ב"מ ס"ע דף קלד ועיין בטוש"ע אה"ע סימן כח סעיף טו בהג"ה]:

מוסף רש"י

והקדיחו יורה. שרפוה יורה, שהרתיחו יותר מדי (לקמן קז). נותן לו דמי צמרו. והכא ליכא שבחא כלל, דהא נגרף לגמרי ולילכא למימר אם השבחא יותר (שם). קבלנות. אומן שקיבל עליו לעשות מלאכה בכך וכך ולא לשכירות ימים (ב"מ קיב.). שריין. אלעדה (במדבר לא) מתרגמינן שרין (קדושין מז.). ואקדש אני לך. בשכר פעולתך, שהוא משלם הוא (שם). אילימא אותו ממון. שיחזיר לה לאחר שנגמרה (שם). מכלל דר"מ סבר אותו ממון לא. דתניא כלומר מכלל דרבין שעשאן דקאמר ר"מ אע"פ שלא בא לידה קא מתמה אלא במאי מקדשא (שם). ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. אומן המקבל עליו לעשות בשכר, לא מתרגן בגמר המלאכה הוא קונה כל הסכירות, אלא כל פורתא ופורתא דעבד קמא קמא קני אגרא (ע"ז יט.) כל פרוטה ופרוטה בשנגמרה נתחייב בה בעל המלאכה לפועל בשכירות עשייה המלאכה, הלכך כשמחזיק לה הוה הוא לה מלוה למפרע (קדושין מז.). המקדש במלוה. דאמר לה התקדשי לי במלוה שהלויתך (שם ה:) שמחל לה מלוה שחייבת לו (כתובות עד.). אינה מקודשת. אפילו ישנה בענין (קדושין מז.) דמשום דמשנה שלותה ניתנה להולאה, וכשאותה קיימת והשתא נלו מידי יהיב לה (כתובות עד.) דקיימה משדה שפירון גמרינן, דיהיב מידי בשעת קדושין ומלוה להולאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא חייבת לו (קדושין ה:). באומן קונה בשבח כלי קמיפלגי. כלומר הכא בשלא התנה לחיות שכיר יומי דלא קבלן, שקבל עליו לגמור המלאכה בכך וכך, ובאומן קבלן כשמשכיחו ועשה בו הוכיח כלי קונה לכות בכלי בשבוח כשמיחו קמיפלגי, ר"מ סבר אומן קונה בשבח כלי, ואין מו לומר ישנה לשכירות כו', דכל מה שמשכיח אינו מלוה על הבעלים אלא בכלי הוא זוכה, וכשמחזירו לו בשכר הקנוב, ההיא שעתא הרי הוא כמוכרו לו, ורבנן סברי אין אומן קונה כו' והרי הוא כשאר שכירות (שם מח:). אין לשכירות אלא לבסוף. כשמחזיר לו והרי לשם קדושין הוא מוחלו אלגלה ואין כאן מלוה כשמחזיר לה (שם) כדאמר בחזרו נשך (ב"מ סה.) בשכיר שנה בשנה, שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת (ב"מ קיב).